

НАУЧНО ПРЕВАЗИЛАЖЕЊЕ

Радојица Јовићевић, *О ИМЕНИМА - чланци и расправе*. Београд 1995. Издавач Филолошки факултет Универзитета у Београду.

Научни посленици у области ономастичких студија имају пред собом не само тематски разноврсну него и језичком грађом богато илустровану студију *О именима - чланци и расправе*, аутора Радојице Јовићевића, професора на Катедри за јужнословенску филологију Филолошког факултета у Београду. Проницљив у запажањима, аналитичан и разложен у доказном поступку, Јовићевић своја истраживања заснива на разуђености ономастичких студија. Хронолошки посматрано, њега интересују лична имена у *Новом завету*, старословенска и стара српска имена и презимена, старословенска адаптација имена једне богиње (Лето), грцизирана и грчка *potina prorġia* - у старословенском језику. Посебно поглавље, готово трећина књиге (стр. 120-186), посвећено је личним именима у *Псалмишу Црнојевића*, поводом 500-годишњице српскога штампарства. Укратко, нема готово ниједне тематске целине на овим страницама, већег или мањег захвата, а да аутор не влада суверено језичком грађом свих граматичких категорија, и онда када их пореди са грчким или грцизираним облицима.

Проучавајући старословенске јеванђелске и многе друге преводе *Новога завета*, Јовићевић запажа

бројна топономастичка "разночте-нија", у ствари, синонимне називе за један исти појам, за исти предео, и закључује да они проистичу углавном из грчког изворника. Мало је грчких и грцизираних индеклинабилних имена у старословенском језику која се нису уклопила у његову деклинацију, било "морфолошком адаптацијом, тј. ослањањем на словенске апелативе, или деривационом адаптацијом, то јест ослањањем на словенска властита имена - дакле, суфиксално, или пак на трећи начин - крђењем основе", закључује наш аутор. Али, он је, с разлогом, врло опрезан када узима релевантне грчке примере. Наиме, он се не ослања на доцније преписе, уколико нису сачувани преведени текстови.

У тексту *Грцизирана и грчка potina prorġia и айелайиви на - њ у сѣтарословенском језику* издвајамо неколико изузетно драгоцених запажања и наглашених ауторових сазнања насталих као резултат његовог критичког односа према мишљењима неких ранијих истраживача (А. Вајана, Р. Ајтцетмилера, Л. Садник и др.). Реч је, најпре, о примерима са интервокалским спирантом -γ- који су у старословенски језик ушли из народног грчког језика. Полазећи од тога да је "ортографска тра-

диција била веома јака, десило се да примери за ову - као и за неке друге гласовне појаве грчкога језика - буду забележени пре у старословенским споменицима, него у грчким текстовима византијске епохе. Зато ови и овакви примери имају двоструки значај: 1. представљају "драгоцен материјал за историју грчкога језика" и 2. за нас много важније - указује на то да су први словенски преводиоци у своје преводе уносили поједине грцизме не као позајмљенице из књижевног грчког језика, него у облику у коме су из народнога грчког ушли у језик оних Словена, чији је говор послужио као основа за први књижевни језик словенски".

Када говори о старословенској адаптацији имена грчке богиње Лето (ном. Λετώ, ген. Λετούς), у Супрасаљском зборнику, колега Јовићевић документовано образлаже зашто је овде преузет баш грчки генитив овога женскога

личног имена. "Преводаца је", сматра аутор, "адаптацијом излаз напao у грчком генитиву, али не због лакше транскрипције, већ зато што се само тај грчки облик својим завршетком могао уклопити у словенску деклинацију. Преузимање грчкога генитива није, дакле, никаква транскрипција (ни транслитерација), него је то морфолошка адаптација грчкога женскога личног имена словенским именицама женскога рода -и-деклинације".

Књига чланака и расправа Јовићевића о грчким позајмљеницама у старословенском језику, о старословенским календарским именима с окрњеном основом, о персонифицираним називима, ономастичким деривацијама, грцизираним еквивалентима појединим (старо)словенским именима, представља научно превазилажење досадашњих резултата језичких проучавања у области славистичких и балканолошких ономастичких студија.

Миодраг Стојановић

Светлана Поповић, КРСТ У КРУГУ

Архитектура манастира у средњовековној Србији, Београд 1994, Републички завод за заштиту споменика културе, Просвета, (Библиотека Уметнички споменици), 536 стр., 7 слика у боји, 138 црно-белих, резиме на енглеском језику.

Кратак преглед стручне литературе објављиване током

последњих пола века открио би да су свеобухватна истраживања две